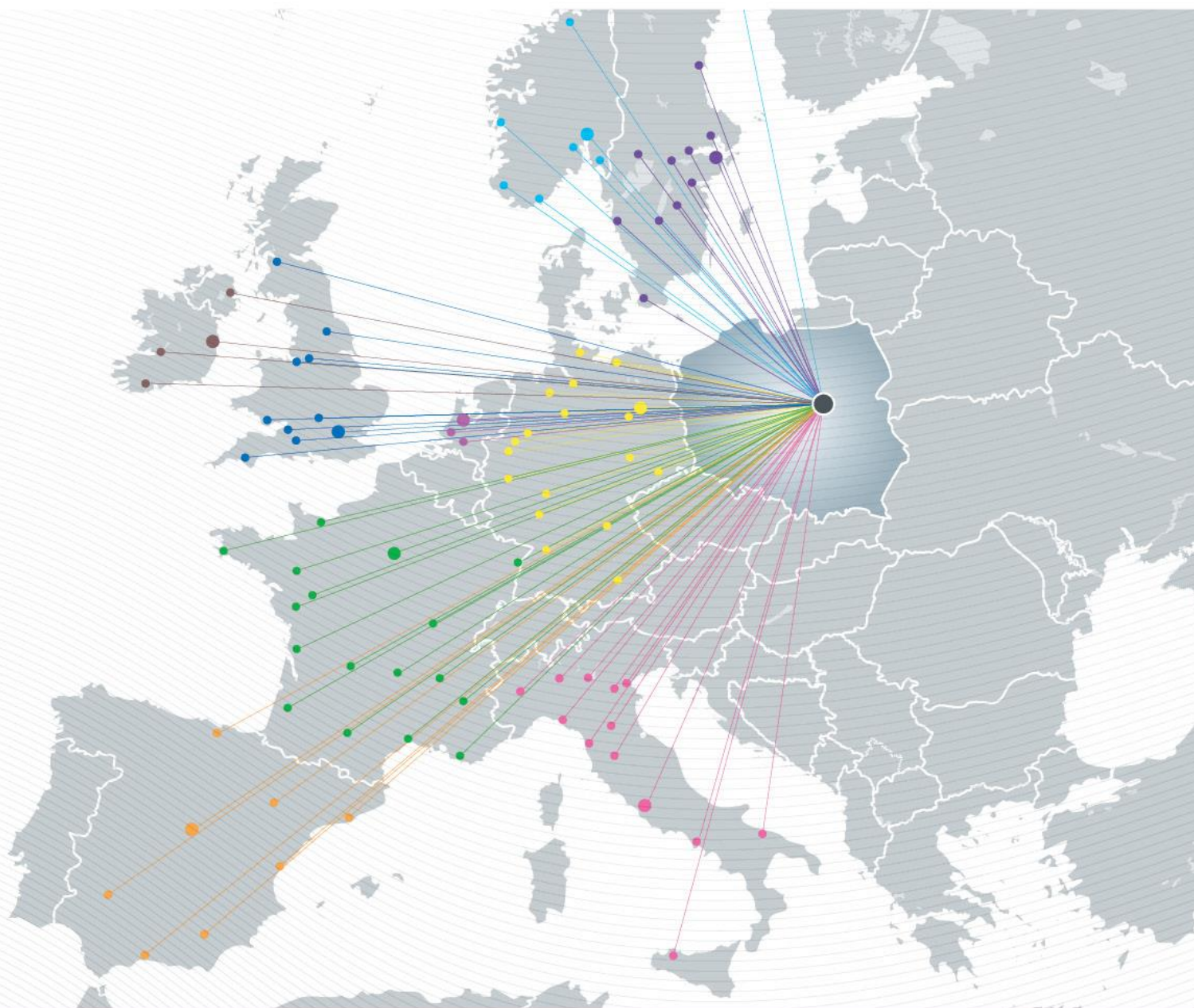

Polskie Organizacje Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie w **Europie** - zbiorczy raport z analizy danych zastanych

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIwersytet
Warszawski

Polskie Organizacje
Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie w **Europie** – zbiorczy raport z analizy danych zastanych

Michał Nowosielski

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Poznań 2020

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

Ośrodek Badań nad Migracjami UW
ul. L. Pasteura 7, 02-093 Warszawa
tel. +48 2255 46 770
kom. +48 600 42 90 43
e-mail: migration.cmr@uw.edu.pl
www.migracje.uw.edu.pl

Autor raportu: dr hab. Michał Nowosielski
Email: michal.nowosielski@uw.edu.pl

Kierownik projektu: dr hab. Michał Nowosielski
Koordynator badań: dr Witold Nowak

Copyright by Ośrodek Badań nad Migracjami UW 2020
ISBN 978-83-66348-55-4

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Projekt badawczy „Polskie Organizacje Imigranckie w Europie”
realizowany w latach 2015-2020 jest finansowany przez
Narodowe Centrum Nauki z siedzibą w Krakowie w ramach
programu SONATA BIS (nr 2014/14/E/HS6/00731)

Spis treści

O projekcie	5
I. Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej w wybranych krajach przyjmujących	7
II. Charakterystyka kraju przyjmującego	12
III. Bilateralne relacje między polską a krajem przyjmującym	20
IV. Wnioski – możliwy wpływ wybranych czynników na sytuację polskich organizacji	25
IV.1. Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej	25
IV.2. Charakterystyka kraju przyjmującego	26
IV.3. Bilateralne relacje między krajem wysyłającym a przyjmującym	27
V. Literatura	28

O projekcie

Prezentowany raport został przygotowany w ramach projektu „Polskie organizacje imigranckie w Europie” realizowanego w latach 2015-2020. Celem projektu było dokonanie diagnozy i wyjaśnienia uwarunkowań stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.

Przez organizacje imigranckie rozumie się tu stowarzyszenia stworzone przez i dla imigrantów dla realizacji celów związanych z dostarczaniem usług – społecznych, ekonomicznych i kulturowych – lub prowadzących działalność rzeczniczą na rzecz społeczności (Rodriguez-Fraticelli i in. 1991). Poprzez stan organizacji rozumie się tu aktualne położenie organizacji w zakresie struktury formalno-prawnej, miejsca i zasięgu działania, profilu działalności, form współpracy, zasobów ludzkich, zasobów materialnych, źródeł finansowania, które podlegają zmianom pod wpływem czynników egzo- i endogennych.

Projekt zakładał badanie dwójakiego rodzaju:

- Badanie diagnostyczne, mające na celu diagnozę stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.
- Badanie wyjaśniające, mające na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki kształtują stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich?

Dzięki porównaniu stanu organizacji w wybranych krajach oraz pogłębionym badaniom nad specyfiką jego uwarunkowań możliwe było zweryfikowanie następujących hipotez:

H1: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej.

H2: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju wysyłającego.

H3: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju przyjmującego.

H4: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od bilateralnych relacji między krajem wysyłającym a przyjmującym.

Do realizacji badań porównawczych w projekcie wybrano następujące kraje: Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Irlandię, Norwegię, Szwecję, Holandię, Włochy i Hiszpanię.

Badania terenowe przeprowadzone zostały następującymi technikami badawczymi:

- a. Badanie techniką sondażu internetowego (CAWI) – ilościowe badanie zaangażowania społecznego, stosunku do polskich organizacji imigranckich oraz charakterystyki społeczno-demograficznej Polaków mieszkających w wybranych krajach europejskich.
- b. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityki polonijnej na temat oceny założeń i realizacji polityki polonijnej, oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- c. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityk migracyjnych i integracyjnych w wybranych

krajach europejskich na temat oceny założeń i realizacji polityk imigracyjnych i integracyjnych oraz ich wpływu na stan polskich organizacji imigranckich.

- d. Wywiady pogłębione z ekspertami w zakresie polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich na temat oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- e. Studia przypadków polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich, mające na celu szczegółowe zbadanie działalności wybranych organizacji ze szczególnym uwzględnieniem ich kondycji oraz czynników na tę kondycję wpływających (wywiady pogłębione z liderami wybranych organizacji, przedstawicielami otoczenia, dokumentacja działalności instytucji w postaci np. fotografii, wycinków prasowych, programów, publikacji etc.).
- f. Badanie techniką sondażu instytucjonalnego polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich mające na celu zdiagnozowanie stanu tych instytucji. Sondaż zostanie przeprowadzony w formie ankiety internetowej oraz rozsyłanej ankiety pocztowej dla zwiększenia odsetka zwrotu.

O raporcie

Jednym z założonych w projekcie działań było dokonanie kwerendy dokumentacyjnej i literaturowej. W jej ramach realizowano badania typu desk-research – analizowano literaturę przedmiotu oraz dostępne dane zastane.

Zgodnie z przyjętą w projekcie problematyką oraz operacjonalizacją analizą objęto następujące obszary tematyczne:

- charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej;
- charakterystyka kraju przyjmującego;
- bilateralne relacje między krajem wysyłającym a przyjmującym.

W pierwszej kolejności badacze zaangażowani w realizację projektu¹ pracowali raporty dla poszczególnych krajów². W drugiej kolejności dane zebrane dla wszystkich krajów zostały poddane analizie porównawczej. Wynikiem jej jest niniejszy raport.

---

¹ Michał P. Garapich, Jacek Kubera, Agnieszka Legut, Witold Nowak, Michał Nowosielski, Mikołaj Stanek, Joanna Leska-Ślęzak.

² Polskie organizacje imigranckie w Europie - <http://poie.uw.edu.pl/>

I. Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej w wybranych krajach przyjmujących

Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej jako czynnik kształtujący sytuację organizacji imigranckich mogą być analizowane w kilku wymiarach (Nowak, Nowosielski 2016: 35-38):

- Charakter migracji
- Rozmiar zbiorowości imigranckiej
- Spójność społeczna zbiorowości imigranckiej
- Kompozycja demograficzna /społeczna /ekonomiczna zbiorowości imigranckiej
- Zaangażowanie społeczne zbiorowości imigranckiej
- Tradycja samoorganizacji imigrantów

Po przeanalizowaniu raportów z kwerend dla poszczególnych krajów okazało się, że udało się zebrać materiał, który pozwala na przeprowadzenie analizy porównawczej. Może ona dotyczyć przede wszystkim takich wymiarów jak: charakter migracji, rozmiar zbiorowości imigranckiej czy tradycja samoorganizacji imigrantów. Ze względu na brak porównywalnych, wyczerpujących źródeł i badań w mniejszym stopniu daje się dokonać przeglądu i porównania kompozycji demograficznej, społecznej i ekonomicznej zbiorowości polskich. Niewiele jest także wiarygodnych informacji nt. zaangażowania społecznego polskich migrantów, czy też spójności społecznej.

Analiza zebranych raportów z badań *desk research* wskazuje, iż w przypadku wybranych krajów można mówić, z jednej strony, o pewnych regularnościach – powtarzających się wzorcach, z drugiej zaś o występujących odmiennościach i pewnym zróżnicowaniu.

Wśród powtarzających się wzorców można z pewnością wymienić:

• Falowość migracji z Polski

Niemal we wszystkich przypadkach prześledzenie historii Polskich migracji pozwala wyciągnąć wniosek, iż wyjazdy do analizowanych krajów odbywały się w falach, które zwykle były związane bądź to z wydarzeniami politycznymi (począwszy od rozbiorów, poprzez dziewiętnastowieczne powstania, II wojnę światową, kolejne przełomy polityczne w PRL w 1968, 1976, 1981 r., aż po akcesję Polski do UE w 2004 r.), bądź to z sytuacją ekonomiczną (migracje ekonomicznej w II połowie XIX w. czasach kryzysu w okresie międzywojennym, w latach 90. XX w czy też w drugiej połowie lat dwutysięcznych. Oczywiście nie wszystkie z badanych krajów z równą siłą przyciągały Polaków przez ostatnie dwa wieki. Bez wątplenia Francja, Niemcy czy do pewnego stopnia Wielka Brytania miały większą siłę przyciągania i w związku z tym także wcześniejszą tradycję polskich migracji. Kraje wolniej rozwijające się takie jak Włochy czy Szwecja i Norwegia stały się bardziej atrakcyjne dla Polaków po II wojnie światowej. Inne takie jak Hiszpania czy Irlandia przyciągnęły większą liczbę Polaków dopiero na początku XXI w.

• Heterogeniczność polskich zbiorowości

Z obserwacji falowości polskich migracji oraz do pewnego stopnia z analizy dostępnych informacji nt. spójności społecznej można wysnuć wniosek, iż Polacy mieszkający w wybranych krajach stanowią zbiorowość raczej heterogeniczną. Główną podstawą tej

heterogeniczności są różne doświadczenia – zarówno dotyczące sytuacji w Polsce przed wyjazdem, samego procesu migracyjnego, jak i adaptacji do życia w kraju przyjmującym. W wielu wypadkach (Niemcy, Wielka Brytania, Francja) podziały czy dystans społeczny między poszczególnymi falami migracyjnymi wydają się być dość duże. Powodują one wzajemną nieufność, poczucie obcości a w konsekwencji niechęć do kooperacji.

Dodatkowo oprócz podziałów wynikających z falowości migracji w niektórych krajach pojawiają się analizy odnośnie zróżnicowania o innym charakterze. Bez wątplenia najważniejsze z nich to podziały klasowe, pojawiają się jednak także podziały etniczne związane przede wszystkim z polskimi Żydami czy Romami (Wielka Brytania, Szwecja³).

- **Aktywność organizacyjna**

Należy podkreślić, że w świetle danych zastanych we wszystkich analizowanych przypadkach poszczególnym falom migracji w zasadzie zawsze towarzyszyła aktywność związana z samoorganizacją polskich migrantów. Tam, gdzie pojawiali się przybysze z Polski tam powstawały także polonijne organizacje. Oczywiście trudno jest dokonać jednoznacznej oceny czy aktywność ta była duża czy mała – przede wszystkim ze względu na brak właściwych punktów odniesienia. Niemniej jednak zawsze aktywność tego typu była obecna.

- **Zmiany z profilu polskich organizacji**

Przeprowadzone kwerendy literaturowe wskazują, że zakładane organizacje miały na celu zabezpieczenie podstawowych potrzeb tworzących się polskich społeczności, dlatego ich zakres działania bywał zróżnicowany. W przeszłości więcej powstawało organizacji, których aktywność nakierowana była na podtrzymywanie tożsamości narodowej. Organizacje takie były obok rodziny i kościoła podstawowym medium zapewniającym kontakt z polską kulturą czy językiem. W ostatnich latach wraz z rozwojem technologicznym i zwiększeniem wachlarza możliwości zwianych z transportem pojawiły się inne możliwości utrzymywania więzi z Polską i jej kulturą. Stąd w nowszych falach migracji mniejsze zainteresowanie działalnością organizacji kulturalnych. Z kolei migranci poakcesyjni chętniej zakładają organizacje o innym charakterze, np. socjalnym. Odstępstwem od tej prawidłowości są szkoły dla polskich dzieci, które ciągle wydają się powstawać z podobną intensywnością tam, gdzie pojawiają się nowi migranci z Polski.

- **Kłopoty z konsolidacją polskich organizacji**

W świetle danych z dostępnych źródeł wzorcem, który wydaje się powtarzać w poszczególnych krajach są kłopoty z konsolidacją polskich organizacji – przez co rozumie się tworzenie organizacji parasolowych skupiających mniejsze inicjatywy. W wielu wypadkach procesy jednoczenia, podejmowania prób wyłania wspólnej reprezentacji są albo trudne, mało efektywne, albo wręcz niemożliwe. Tego typu

---

³ Trudno tu jednoznacznie orzec czy w innych krajach nie obserwuje się tego typu zróżnicowania czy też raczej (co wydaje się bardziej prawdopodobne) czy nie jest ono po prostu analizowane, np. ze względu na nadmierne skupienie się na społecznościach polskich jako zbiorowościach jednolitych – zarówno klasowo, jak i etnicznie. Wydaje się, że można sformułować tu postulat dotyczący propozycji pogłębienia badań w tym zakresie.

problemy pojawiały się np. we Francji, Holandii. Z kolei we Włoszech czy w Niemczech początkowo udane próby konsolidacji nie wytrzymały próby czasu.

Z kolei spośród cech różnicujących charakterystykę procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej w poszczególnych analizowanych krajach można przede wszystkim wskazać:

- **Rozmiar zbiorowości polskich**

Ze względu na różną intensywność procesów migracyjnych z Polski do poszczególnych krajów przyjmujących, co wynikało przede wszystkim z odległości, atrakcyjności oraz tradycji, wielkość poszczególnych zbiorowości jest silnie zróżnicowana. W celu zobrazowania zróżnicowania wielkości polskich zbiorowości w wybranych krajach zaprezentujemy dane MSZ oraz GUS, które choć niedoskonałe dają jednak pewne wyobrażenie o proporcjach pomiędzy poszczególnymi destynacjami. Te pierwsze ujmują zarówno osoby o polskich korzeniach, jak i obywateli polskich, te drugie dotyczą emigracji polskich obywateli na pobyt czasowy.

Tabela 1. Szacunkowe wielkości polskich zbiorowości w wybranych krajach

	MSZ*	GUS**
Niemcy	2 000	687
Francja	1 000	64
Wielka Brytania	587	788
Irlandia	150	112
Norwegia	77	85
Szwecja	110	49
Holandia	200	116
Włochy	100	93
Hiszpania	84	29

Źródło: * Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2012*, Warszawa 2013 <http://www.msz.gov.pl/resource/b8b3993a-2df7-408b-a4c4-20b7ef465d34:JCR>

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, *Atlas polskiej obecności za granicą*, Warszawa 2014, http://issuu.com/msz.gov.pl/docs/atlas_polskiej_obecnosci_za_granica/285?e=4228181/8188920.

** Główny Urząd Statystyczny, *Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004 – 2016*, Warszawa 2017, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html>

Analiza danych z tabeli wskazuje, iż wybrane kraje rzeczywiście są silnie zróżnicowane pod względem liczebności polskiej zbiorowości, przy czym różnice te w niektórych sytuacjach są bardzo duże. Biorąc pod uwagę dane GUS najliczniejsza grupa polskich migrantów mieszka w Wielkiej Brytanii (788 tys. osób), najmniej liczna zaś w Hiszpanii (zaledwie 29 tys. osób). Dane MSZ uwzględniające także Polaków oraz osoby polskiego pochodzenia posiadających obywatelstwo kraju przyjmującego ujawniają jeszcze większe dysproporcje. Największe polskie zbiorowości definiowane w ten sposób są w Niemczech (ok. 2 mln. osób) i Francji (ok. 1 mln. osób), najmniejsze zaś w Hiszpanii (84 tys. osób).

• Charakter zbiorowości polskich

Te same dane wskazują jak poszczególne kraje różnią się dynamiką powstawania polskich zbiorowości i w konsekwencji proporcjami między poszczególnymi falami. Jaskrawym przykładem jest tu Francja, gdzie liczbę Polaków i osób polskiego pochodzenia szacuje się na ok. 1 mln. osób, zaś liczba współczesnych migrantów jest rażąco niższa i wynosi zaledwie 64 tys. Obrazuje ona fakt, że w przypadku krajów o długich tradycjach ruchu migracyjnego z Polski większość polskiej zbiorowości konstituowana jest przez migrantów zasiedziały lub wręcz ich potomków. W przypadku Francji są to potomkowie polskich migrantów sprzed II wojny światowej. Z inną sytuacją mamy do czynienia w przypadku tych krajów, które większą liczbę Polaków przyciągnęły dopiero po 2004 r. takich jak Włochy, Irlandia czy Norwegia. Tam liczba starszych migrantów jest nieporównanie mniejsza niż nowych. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest mniejsze wewnętrzne zróżnicowanie polskich zbiorowości w tych krajach – pod względem fali migracyjnej oraz, co z tym związane, pod względem charakteru migracji i być może składu społecznego. Charakterystyczny jest tu przykład Holandii, a szczególnie Norwegii, gdzie polskie zbiorowości wydają się być bardziej homogeniczne – ze względu na dominację migracji zarobkowych osób wykonujących w krajach przyjmujących prace w przemyśle (Norwegia) lub rolnictwie (Holandia) niewymagające kwalifikacji.

Tabela 2. Wybrane aspekty charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej jako czynników kształtujących sytuację organizacji imigranckich w badanych krajach

Kraj	Charakter migracji	Rozmiar zbiorowości imigranckiej	Spójność społeczna zbiorowości imigranckiej	Tradycja samoorganizacji imigrantów
Niemcy	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja migracji; • Wiele fal migracyjnych o różnym podłożu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża polska zbiorowość; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja samoorganizacji; • Występują problemy z trwałą konsolidacją; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok 100 organizacji;
Francja	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja migracji; • Ilościowa dominacja potomków polskich migrantów z XIX i pierwszej połowy XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża zbiorowość polska; • Polska zbiorowość stanowi niewielki odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja samoorganizacji; • Występują problemy z trwałą konsolidacją; • Działa ok. 300 organizacji;
Wielka Brytania	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja migracji; • Dominacja dwóch fal migracji – emigracji politycznej z czasów II wojny światowej i najnowszej migracji poakcesyjnej; 	<ul style="list-style-type: none"> • Duża zbiorowość polska; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja samoorganizacji; • Występują problemy z trwałą konsolidacją; • Działa ok. 300 organizacji;

Irlandia	<ul style="list-style-type: none"> • Krótka tradycja migracji; • Dominacja ilościowa migrantów poakcesyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość polska średniej wielkości; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Występują różnice przede wszystkim ze względu na pozycję społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga lat 50 XX. W, ale jest ograniczona ilościowo; • Brak konsolidacji; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok. 20 organizacji;
Norwegia	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja z Polski przed 2004 r. raczej słabo rozwinięta; • Dominacja ilościowa migrantów poakcesyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość polska średniej wielkości; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość raczej homogeniczna; • Występują różnice przede wszystkim ze względu na pozycję społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga okresu powojennego. • Brak konsolidacji; • Słabo rozwinięte organizacje związane z migracją poakcesyjną; • Działa ok. 25 organizacji;
Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> • Średnio rozwinięta tradycja migracji z Polski; • Wiele fal migracyjnych o różnym podłożu; • Dominacja ilościowa migrantów poakcesyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość polska średniej wielkości; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga okresu II wojny światowej; • Organizacje są do pewnego stopnia skonsolidowane; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok. 90 organizacji;
Holandia	<ul style="list-style-type: none"> • Długa tradycja migracji; • Wiele fal migracyjnych o różnym podłożu; • Fale migracyjne przed 2004 r. raczej niewielkie; • Dominacja ilościowa migrantów poakcesyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość polska średniej wielkości; • Polska zbiorowość stanowi znaczący odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; • Zbiorowość zmaskulinizowana; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga początków XX w.; • Występują problemy z trwałą konsolidacją; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok. 26 organizacji;
Włochy	<ul style="list-style-type: none"> • Średnio rozwinięta tradycja migracji z Polski; • Wiele fal migracyjnych o różnym podłożu; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość polska średniej wielkości; • Polska zbiorowość stanowi niewielki odsetek migrantów; 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość heterogeniczna; • Występują różnice ze względu na falę migracyjną, status prawny, pozycję społeczną; • Zbiorowość sfeminizowana; 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga okresu II wojny światowej; • Występują problemy z trwałą konsolidacją; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok. 40 organizacji;
Hiszpania	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja z Polski przed 2004 r. raczej słabo rozwinięta; • Dominacja ilościowa migrantów poakcesyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> • Mała polska zbiorowość; • Polska zbiorowość stanowi niewielki odsetek migrantów. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zbiorowość raczej homogeniczna; • Występują różnice przede wszystkim ze względu na pozycję społeczną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradycja samoorganizacji sięga okresu powojennego, ale jest ograniczona ilościowo; • Brak konsolidacji; • Współwystępowanie organizacji różnych fal; • Działa ok. 30 organizacji;

Źródło: Opracowanie własne.

II. Charakterystyka kraju przyjmującego

Zgodnie z założeniami projektu przyjęto, iż charakterystyka kraju przyjmującego, która może wpływać na sytuację organizacji imigranckich będzie analizowana w następujących wymiarach (Nowak, Nowosielski 2016: 38-43):

- Założenia i realizacja polityki integracyjnej;
- Formy wsparcia dla organizacji imigranckich;
- Miejsce imigrantów w dyskursie publicznym.

Analizując dane zastane dotyczące przemian polityk integracyjnych w wybranych krajach należy stwierdzić, iż w części przypadków można mówić o swego rodzaju regularnościach – powtarzających się wzorach. Niekoniecznie muszą one dotyczyć wszystkich państw poddanych analizie, jednak są one wyraźnie widoczne.

• Przechodzenie od modelu wielokulturowości do modelu integracji

Pierwszym takim powtarzającym się wzorem zidentyfikowanym podczas *desk research* jest odchodzenie od modelu wielokulturowości na rzecz modelu integracji. Część z analizowanych krajów przeszła lub przechodzi swoistą drogę od akceptowania, a nawet akcentowania różnorodności do zwiększających się wysiłków na rzecz włączenia imigrantów do społeczeństw przyjmujących. Oczywiście różne były źródła wcześniej realizowanej polityki multikulturowości. W przypadku Niemiec czy Holandii wynikała ona z naiwnego – jak się okazało – przeświadczenia, że emigranci ekonomiczni (*Gastarbeiterzy*) będą tylko chwilowymi gośćmi i w związku z tym nie wymagają działań na rzecz integracji. Przeciwnie, starano się wspierać ich tożsamość narodową i więzi z ojczyzną po to, by łatwiej im było wrócić do domu. W przypadku Norwegii źródła polityki multikulturalizmu tkwią raczej we własnych doświadczeniach historycznych i niechęci do narzucania migrantom obcych dla nich norm, wartości i kultury. Obecnie wiele z krajów realizujących politykę wielokulturowości stara się z większą (np. Holandia) lub mniejszą (np. Norwegia) intensywnością tak redefiniować politykę wobec imigrantów, by bardziej integrowali się oni ze społeczeństwem przyjmującym. W związku z tym kładzie się większy niż w przeszłości nacisk na naukę języka, norm, wartości obowiązujących w społeczeństwie przyjmującym, w mniejszym zaś stopniu wspiera się inicjatywy imigrantów mające na celu podtrzymywanie ich tożsamości narodowej.

• Zmienność polityk integracyjnych

Jednocześnie należy stwierdzić, że systemy polityki integracyjnej w poszczególnych krajach wydają się dość labilne i reaktywne. Zależą one silnie od dwóch czynników. Po pierwsze, sytuacji politycznej oraz tego, jakie partie ją realizują (np. Wielka Brytania, Hiszpania). Zazwyczaj partie bardziej lewicowe poświęcają więcej uwagi problemowi integracji i przeznaczają na ten cel więcej środków. Często (choć nie zawsze jest to regułą) prowadzą także bardziej liberalną politykę integracyjną, silniej wspierającą różnorodność niż spójność społeczną. Partie bardziej konserwatywne z reguły zaostrzają politykę wobec imigrantów, mocniej akcentując potrzebę integracji, a jednocześnie mają tendencję do ograniczania wydatków na ten cel i podejmowania mniej inicjatyw zmierzających do rzeczywistej integracji. Po drugie, zmienność polityk

integracyjnych zależna jest od nastrojów społecznych (np. Holandia, Norwegia) – postrzegania miejsca imigrantów w społeczeństwie przyjmującym przez opinię publiczną.

- **Zmniejszanie środków finansowych przeznaczonych na integrację**

Obserwowanym zjawiskiem (Wielka Brytania, Hiszpania, Irlandia) jest ograniczanie wydatków związanych z integracją imigrantów. Szczególnie te kraje, które silniej zostały dotknięte przez kryzys ekonomiczny w pierwszej dekadzie XXI w., wydają się oszczędzać także na integracji. Powoduje to rezygnację z części prowadzonych programów, obniżanie rangi polityki integracyjnej w ramach szeroko rozumianych polityk publicznych, np. poprzez degradację instytucji zajmujących się integracją. Musi to powodować skupienie się na jedynie największych bądź najpilniejszych (np. uchodźcy) problemach integracyjnych oraz rezygnację ze wspierania celów mniej priorytetowych.

- **Przerzucanie ciężaru realizacji polityki integracyjnej na samorządy**

Zauważalna staje się także tendencja, by główny ciężar realizacji założeń polityki integracyjnej realizowany był nie przez administrację centralną, a raczej samorządową administrację regionalną i lokalną. Oczywiście tendencja ta silniej jest widoczna w państwach o ustroju federalnym (Niemcy), ale także w krajach o ustroju unitarnym często przerzuca się obowiązki związane z integracją imigrantów na samorządy (np. Szwecja, Włochy). Ma to swoje konsekwencje dla realizacji ogólnych zasad polityki integracyjnej. Jak pokazuje przykład Wielkiej Brytanii czy Niemiec, zmiana strategii polityki integracyjnej na poziomie centralnym, niekoniecznie musi znaleźć swoje odzwierciedlenie na poziomie lokalnym.

- **Postrzeganie imigracji i integracji jako ważnych problemów społecznych**

W większości z badanych krajów imigranci i ich integracja stanowią dla opinii publicznej jeden z ważniejszych problemów. Kwestie te poruszane są także często w dyskursie publicznym. Należy jednak zwrócić uwagę, iż nastroje społeczne wobec imigrantów i ich integracji w dużej mierze zależą od szerszej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Zazwyczaj są one gorsze w sytuacji kryzysu gospodarczego. Pogarszające i radykalizujące się postawy wobec imigrantów wywołują dwukierunkową reakcję administracji. Z jednej strony, polegać może ona na zaostrzeniu polityki integracyjnej. Z drugiej zaś, na próbach tonowania nastrojów oraz walki z negatywnymi postawami wobec imigrantów, np. za pomocą praw antydyskryminacyjnych.

- **Nieobecność organizacji imigranckich w dyskursie publicznym**

Same organizacje imigranckie zazwyczaj nie stanowią odrębnego przedmiotu dyskursu publicznego. W raczej wyjątkowych sytuacjach zwraca się uwagę na ich rolę w procesie integracji (np. Niemcy), ewentualnie podejmuje się refleksję na temat przyczyn niskiego społecznego zaangażowania imigrantów w działalność organizacji, które dla społeczeństwa przyjmującego bywają naturalnym sposobem nie tylko na integrację w ramach własnej zbiorowości, ale także z szerszym społecznym otoczeniem (np. Norwegia).

Polskie organizacje imigranckie niezwykle rzadko, jeśli w ogóle, są przedmiotem dyskursu publicznego.

- **Niejednoznaczny wizerunek polskich imigrantów**

Społeczny wizerunek polskich migrantów jest niejednoznaczny. W większości krajów zmieniał się on także w czasie. Z początku Polacy postrzegani byli jako migranci niekoniecznie pożądanymi, słabo integrujący się lub zagrażający rynkowi pracy. Szczególne obawy pojawiały się w kontekście akcesji Polski do UE i przewidywanej masowej imigracji do starych państw członkowskich. Polscy migranci bywali postrzegani jako egzemplifikacja zagrożeń wynikających z możliwości pojawienia się taniej siły roboczej z Polski (np. „polski hydraulik” we Francji). Z czasem jednak wizerunek polskich migrantów poprawiał się – przede wszystkim ze względu na postrzeganie ich jako pracowitych czy sumiennych pracowników. Mimo tego w niektórych przypadkach daje się zaobserwować pogarszanie postrzegania Polaków, jest to przede wszystkim związane z instrumentalnym wykorzystaniem ich w debacie publicznej nad zagrożeniami wywołanymi zjawiskiem imigracji (np. Holandia, Wielka Brytania).

W analizowanym obszarach charakterystyki kraju przyjmującego – szczególnie zaś w zakresie polityk integracyjnych oraz miejsca w nich polskich zbiorowości występują także różnice:

- **Zróźnicowanie ocen polityki migracyjnej w wybranych krajach**

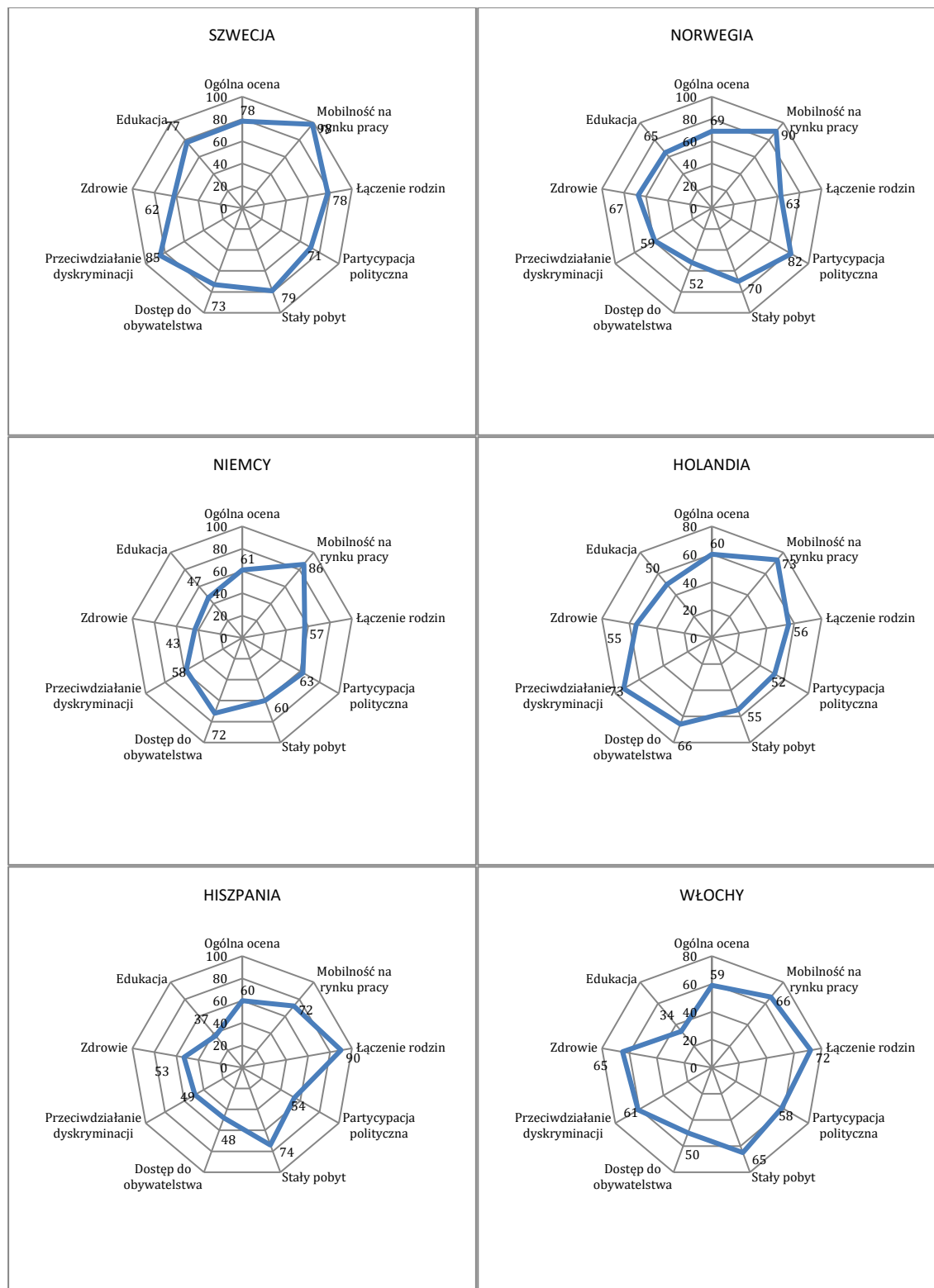
Analizując dane *Migrant Integration Policy Index* z 2015 r. można zwrócić uwagę, iż co do zasady wszystkie wybrane kraje osiągają ocenę dość korzystną (Szwecja, Norwegia, Niemcy, Holandia, Hiszpania) lub częściowo korzystną (Włochy, Wielka Brytania, Francja, Irlandia).

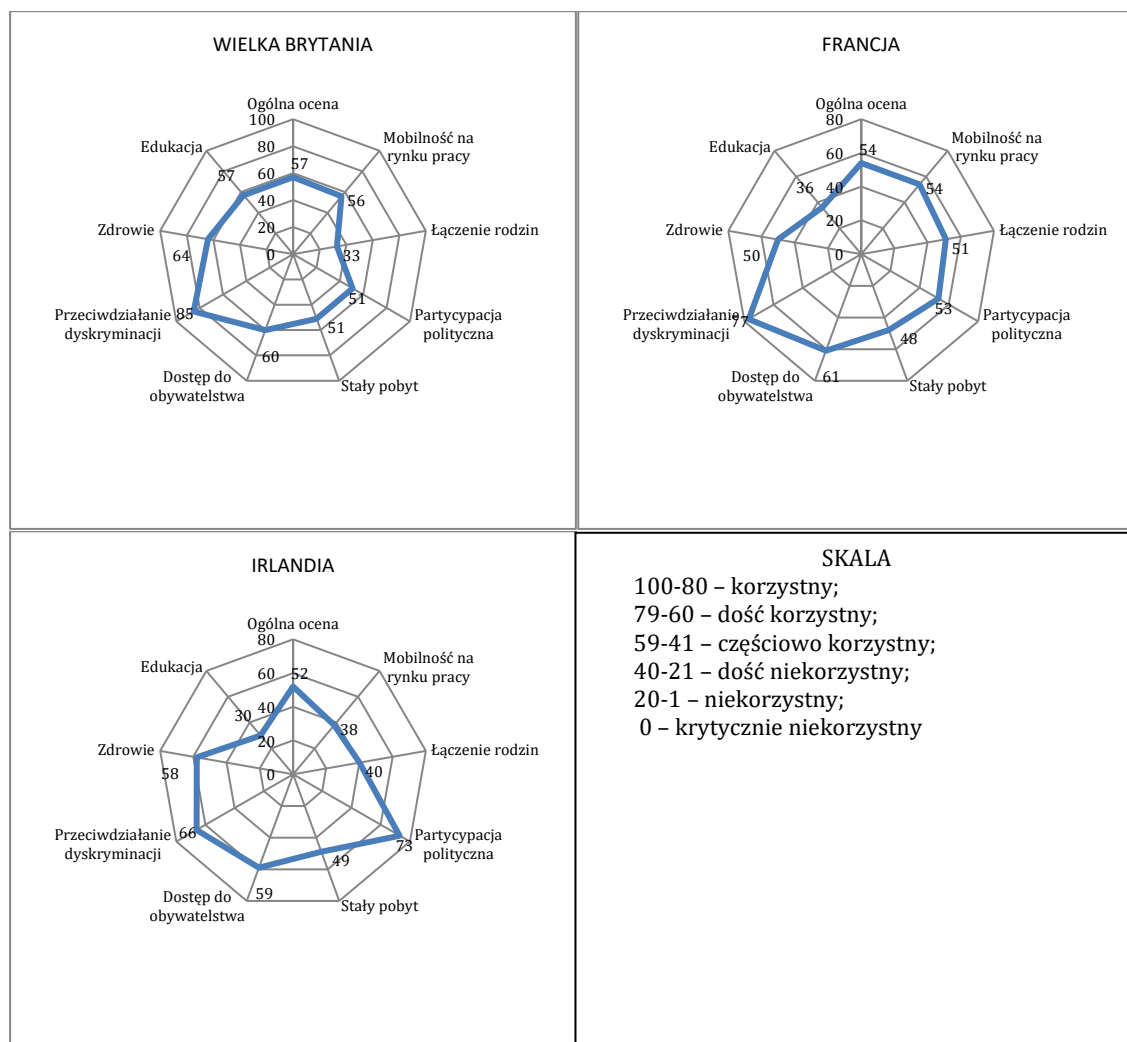
Tabela 3. Ranking Migrant Integration Policy Index 2015

Ranking 2014	Wynik	Zmiana od 2010*	Ranking 2014	Wynik	Zmiana od 2010*	Ranking 2014	Wynik	Zmiana od 2010*			
1	Szwecja	78	0	13	Dania	59	↑ 10	27	Słowenia	44	0
2	Portugalia	75	↑ 1	15	Luksemburg	57	↑ 2	27	Grecja	44	↓ 2
3	Nowa Zelandia	70	0	15	Wielka Brytania	57	↓ 6	27	Japonia	44	↑ 1
4	Finlandia	69	↑ 2	17	Francja	54	↑ 1	30	Chorwacja	43	-
4	Norwegia	69	↓ 1	18	Korea Południowa	53	↓ 1	31	Bułgaria	42	↑ 3
6	Kanada	68	↓ 1	19	Irlandia	52	↑ 1	32	Polska	41	↑ 5
7	Belgia	67	↑ 2	20	Austria	50	↑ 3	33	Malta	40	↑ 2
8	Australia	66	0	21	Szwajcaria	49	↑ 1	34	Słowacja	37	0
9	USA	63	↑ 1	22	Estonia	46	↑ 1	34	Litwa	37	↑ 1
10	Niemcy	61	↑ 3	23	Węgry	45	↑ 1	36	Cypr	35	0
11	Holandia	60	↓ 8	23	Islandia	45	-	37	Łotwa	31	↑ 2
11	Hiszpania	60	0	23	Czechy	45	↑ 3	38	Turcja	25	↑ 1
13	Włochy	59	↑ 1	23	Rumunia	45	↑ 1				

Źródło: MIPEX, Key Findings, Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/key-findings> (dostęp: 23.01.2018).

Rysunek 1. Szczegółowa ocena polityk integracyjnych w wybranych krajach wg Migrant Integration Policy Index 2015

Źródło: MIPEX, Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/germany> (dostęp: 23.01.2018).

Bardziej szczegółowa analiza ujawnia, że pomiędzy krajami występują dość duże różnice w wybranych wymiarach. Z perspektywy naszych badań najbardziej interesujące wydają się wymiary takie jak partycypacja polityczna, czy przeciwdziałanie dyskryminacji. Partycypacja polityczna migrantów jest oceniana jako korzystna w Norwegii, dość korzystna w Szwecji, Niemczech i Irlandii oraz częściowo korzystna w Holandii, Hiszpanii, Włoszech, Wielkiej Brytanii i Francji. Z kolei polityki związane z przeciwdziałaniem dyskryminacji oceniane są jako korzystne w Szwecji oraz Wielkiej Brytanii, dość korzystne w Holandii, Włoszech, Francji i Irlandii oraz częściowo korzystne w Norwegii, Niemczech i Hiszpanii.

- **Zróznicowana sytuacja polskich zbiorowości**

Mimo iż z formalnego punktu widzenia pozycja Polaków (zarówno obywateli Polski, jak i poszczególnych krajów) i ich organizacji w każdym z badanych przypadków powinna być podobna, to jednak dają się zaobserwować różnice w podejściu poszczególnych krajów. Różnice te widać w dwóch płaszczyznach. Po pierwsze, w przypadku migrujących obywateli Polski są oni traktowani jako mobilni obywatele UE. W części

krajów taki status powoduje automatyczny brak zainteresowania tą zbiorowością i nieuwzględnianie jej ani z strategii, ani w praktyce polityki integracyjnej (Włochy, Francja). W innych krajach, mimo iż ich sytuacja jest podobna, podejmuje się pewne działania w ramach polityki integracyjnej skierowane do Polaków (Irlandia, Wielka Brytania, Niemcy). Po drugie, różnice w podejściach widoczne są w sposobie, w jaki postrzega się i przedstawia w debacie publicznej polskich migrantów. Mogą oni być albo przykładem dobrej integracji (Niemcy), albo wręcz przeciwnie mogą oni być postrzegani jako społeczny problem, przykład konieczności podejmowania bardziej zdecydowanych działań integracyjnych (Holandia).

• **Zróznicowane podejście do polskich zbiorowości**

W efekcie możemy obserwować trzy zasadnicze sposoby podejścia strategii i praktyki polityk integracyjnych wobec Polaków i ich organizacji w poszczególnych krajach. W części krajów daje się zauważyć niski priorytet polskich zbiorowości i ich organizacji (Szwecja, Włochy, Niemcy). W niektórych natomiast krajach można dostrzec okresowe zainteresowanie problemem polskiej migracji i samoorganizacji Polaków (Irlandia, Norwegia). Zazwyczaj było to związane np. z masowym napływem, „nowością” tej migracji oraz ewentualnymi problemami, jakie polscy migranci mogli czasowo powodować. Zdarzają się także sytuacje, w których „sprawa polska” zostaje w jakiś sposób uwikłana bądź wykorzystana w wewnętrznym sporze politycznym, co jednak nie przekłada się na podejście polityki integracyjnej wobec polskich imigrantów (Wielka Brytania).

Tabela 4. Wybrane aspekty charakterystyki kraju przyjmującego jako czynnika kształtującego sytuację organizacji imigranckich w badanych krajach

Kraj	Charakter polityki integracyjnej	Organizacje imigranckie w polityce integracyjnej	Dyskurs publiczny i opinia publiczna o imigrantach i ich organizacjach
Niemcy	<ul style="list-style-type: none"> • Długotrwała negacja problemu integracji imigrantów; • Rozwój skoordynowanej polityki integracyjnej dopiero od końca XX w.; • Ścierająca się wizja społeczeństwa wielokulturowego oraz „niemieckiej kultury przewodniej”; • Polepszające się oceny polityki integracyjnej, ocena MIPEX – dość korzystna; • Polacy nie stanowią szczególnej grupy docelowej niemieckiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Wolność zrzeszania się imigrantów; • Przez długi czas organizacje imigranckie znajdowały się poza zainteresowaniem polityki integracyjnej; • Obecnie postrzegane są jako ważne narzędzie polityki integracyjnej; • Średnio rozwinięty system finansowania organizacji; • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej niemieckiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Niejednoznaczny i zmieniający się wizerunek migranta w Niemczech, ideałem wydaje się być migrant „niewidoczny”, dobrze integrujący się; • Migracja i integracja imigrantów postrzegana, jako ważny społecznie problem; • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Wizerunek polskich migrantów zmienił się od czasów wejścia polski do UE – obecnie stanowią oni przykład dobrze zintegrowanej zbiorowości; • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w niemieckim dyskursie publicznym;
Francja	<ul style="list-style-type: none"> • Republikański (asymilacyjny) model integracji; • Polityka integracyjna nakierowana na jednostkę, a nie na grupę etniczną;	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje imigranckie są poza zainteresowaniem polityki integracyjnej; • Organizacje imigranckie funkcjonują oraz uzyskują wsparcie finansowe na tych	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja i integracja imigrantów postrzegana, jako ważny społecznie problem; • Najbardziej problematyczna w tym kontekście jest zbiorowość imigrantów z państw Maghrebu.

	<ul style="list-style-type: none"> • Występuje problem wykluczenia społecznego wielu Francuzów o pochodzeniu imigranckim; • Stosunkowo niska ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – częściowo korzystna; • Polacy nie stanowią szczególnej grupy docelowej francuskiej polityki integracyjnej;	<p>samych zasadach co inne pozarządowe organizacje francuskie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej francuskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Wizerunek polskich migrantów jest raczej pozytywny (mimo pewnych obaw związanych z „polskim hydraulikiem”); • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne we francuskim dyskursie publicznym;
Wielka Brytania	<ul style="list-style-type: none"> • Model integracji zmienił się od podejścia wielokulturowego do podejścia integracyjnego; • Nacisk na realizację polityk integracyjnych na poziomie lokalnym; • Stosunkowo niska ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – częściowo korzystna. • Polacy czasowo mogli stanowić szczególną grupę docelową brytyjskiej polityki integracyjnej, szczególnie na poziomie lokalnym;	<ul style="list-style-type: none"> • Ważna rola organizacji imigranckich w brytyjskim systemie integracyjnym; • Początkowo silne wsparcie dla organizacji wspierających kultury etniczne imigrantów w ramach polityki wielokulturowości; • Wraz z odchodzeniem od polityki wielokulturowości zmniejszanie wsparcia dla organizacji kultywujących tożsamość narodową i etniczną imigrantów; • Nacisk głównie na inicjatywy działające lokalnie; • Polskie organizacje czasowo mogły stanowić grupy docelowe brytyjskiej polityki integracyjnej – przede wszystkim te działające lokalnie;	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja i integracja imigrantów postrzegana, jako ważny społecznie problem; • Organizacje imigranckie są obecne w dyskursie publicznym, ich rola jest doceniana; • Wizerunek Polaków jest niejednoznaczny. Z jednej strony bywają oni postrzegani jako pozytywny przykład integracji, z drugiej zaś bywają wykorzystywana przez eurosceptyków jako ilustracja zagrożeń wynikających z niekontrolowanej imigracji; • Polskie organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym;
Irlandia	<ul style="list-style-type: none"> • Brak jasnej, stabilnej wizji integracji, polityka integracyjna realizowana ad hoc; • Znaczne obniżenie rangi polityki integracyjnej oraz nakładów finansowych na jej realizację po kryzysie gospodarczym; • Stosunkowo niska ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – częściowo korzystna; • Polacy czasowo mogli stanowić szczególną grupę docelową irlandzkiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Rola organizacji imigranckich w irlandzkim systemie polityki integracyjnej nie jest rozbudowana; • Brak jest jasnego systemu wsparcia organizacji i ich relacji z administracją publiczną; • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej irlandzkiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Generalnie wizerunek imigrantów w irlandzkim dyskursie i oczach opinii publicznej jest pozytywny, pogorszył się jednak w związku z kryzysem ekonomicznym; • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Polscy migranci postrzegani są pozytywnie; • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w irlandzkim dyskursie publicznym;
Norwegia	<ul style="list-style-type: none"> • Realizowana polityka integracyjna może być nazwana polityką różnorodności; łączy elementy wielokulturowości i podejścia integracyjnego. Odżegnuje się jednocześnie od asymilacji; • Silny nacisk na najnowsze fale migracji – szczególnie uchodźców;	<ul style="list-style-type: none"> • Zmieniająca się rola organizacji imigranckich – od funkcji reprezentacyjnych do funkcji związanych z integracją; • Zmniejszające się wsparcie dla podkreślania tożsamości narodowej i etnicznej; • Średnio rozwinięty system wsparcia dla organizacji; • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej	<ul style="list-style-type: none"> • Wizerunek imigrantów w norweskim społeczeństwie jest raczej pozytywny; • W dyskursie publicznym daje się zauważyć otwartość na migrantów; • Organizacje imigranckie są obecne w dyskursie publicznym, ich rola jest doceniana; • Polscy migranci postrzegani są pozytywnie;

	<ul style="list-style-type: none"> • Duża rola samorządów w relacji polityki integracyjnej; • Stosunkowo wysoka ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – dość korzystna; • Polacy nie stanowią szczególnej grupy docelowej norweskiej polityki integracyjnej;	norweskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w norweskim dyskursie publicznym;
Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> • Model integracji zmienił się od podejścia wielokulturowego do podejścia integracyjnego; • Nacisk na realizację polityk integracyjnych na poziomie lokalnym; • Najwyższa w badanej grupie państw ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – dość korzystna; • Polacy nie stanowią szczególnej grupy docelowej norweskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje imigranckie są ważnym elementem szwedzkiego systemu polityki integracyjnej; • Postrzega się je jako reprezentację zbiorowości imigranckich; • Rozbudowany jest system wsparcia dla organizacji; • Wspiera się przede wszystkim te organizacje, które są zgodne z obowiązującymi w Szwecji normami i wartościami, są liczne oraz reprezentują nowsze fale imigrantów; • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej szwedzkiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Dyskurs publiczny wobec imigrantów w Szwecji jest generalnie przychylny; • Wizerunek migrantów w oczach opinii publicznej co do zasady jest pozytywny, radykalizuje się jednak w momentach kryzysowych; • Migranci intraeuropejscy, postrzegani są pozytywnie; • Wizerunek polskich migrantów jest raczej pozytywny (mimo pewnych obaw związanych otwarciem rynku pracy); • Polscy migranci, podobnie jak polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w szwedzkim dyskursie publicznym;
Holandia	<ul style="list-style-type: none"> • Model integracji zmienił się od podejścia wielokulturowego do podejścia integracyjnego, z pewnymi elementami podejścia asymilacyjnego; • Nacisk na odpowiedzialność samych migrantów za dobrą integrację; • Średnia ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – dość korzystna; • Polacy czasowo mogli stanowić szczególną grupę docelową holenderskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Zmieniająca się rola organizacji imigranckich – w ramach polityki wielokulturowości postrzegano je jako narzędzie wspierania tożsamości narodowych i etnicznych imigrantów, obecnie silniej postrzega się je jako narzędzie integracji; • Obecnie wsparcie skierowane jest przede wszystkim do tych organizacji, które wspierają proces integracji; • Polskie organizacje nie stanowią szczególnej grupy docelowej holenderskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Wizerunek migrantów wyraźnie się pogorszył; • Widoczne jest powiązanie dyskursu na temat migrantów z dyskursem politycznym; • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Wizerunek polskich migrantów jest raczej negatywny; • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w holenderskim dyskursie publicznym;
Włochy	<ul style="list-style-type: none"> • Brak jasnej, stabilnej wizji integracji, polityka integracyjna realizowana ad hoc; • Nacisk na odpowiedzialność za dobrą integrację samych migrantów; • Duża rola samorządów w relacji polityki integracyjnej; • Średnia ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – częściowo korzystna. • Polacy nie stanowią szczególnej grupy docelowej włoskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Pozornie organizacje pełnią ważną rolę we włoskim systemie polityki integracyjnej – zarówno jako przedstawiciele imigrantów i jako instytucje pomagające w ich integracji; • W praktyce jednak rola jest ograniczona, a wiele zadań z zakresu integracji jest zlecane rodzimym instytucjom; • Polskie organizacje leżą poza zainteresowaniem włoskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja i integracja imigrantów postrzegana, jako ważny społecznie problem; • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Polscy migranci są rzadko obecni w dyskursie publicznym, wcześniej pojawiali się w związku z obawami o skutki otwarcia rynku pracy; • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne we włoskim dyskursie publicznym;

Hiszpania	<ul style="list-style-type: none"> • Nieudana próba wprowadzenia spójnej polityki integracyjnej – zahamowana kryzysem gospodarczym i zmianą partii rządzącej; • Przerzucenie ciężaru realizacji polityki integracyjnej na samorządy i organizacje pozarządowe; • Średnia ocena polityki integracyjnej, ocena MIPEX – dość korzystna. • Polacy czasowo mogli stanowić szczególną grupę docelową hiszpańskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje imigranckie są ważnym elementem hiszpańskiego systemu polityki integracyjnej; • Pełnią one rolę pośrednika między zbiorowościami imigranckimi a hiszpańską administracją publiczną; • Hiszpański system wsparcia organizacji jest rozwinięty, ale obecnie ze względu na kryzys gospodarczy został on znacznie ograniczony; • Polskie organizacje czasowo mogły stanowić grupę docelową hiszpańskiej polityki integracyjnej;	<ul style="list-style-type: none"> • Migracja i integracja imigrantów postrzegana, jako ważny społecznie problem; • Organizacje imigranckie jedynie marginalnie obecne w dyskursie publicznym; • Polscy migranci są rzadko obecni w dyskursie publicznym, choć postawy społeczne są raczej pozytywne; • Polskie organizacje imigranckie rzadko obecne w hiszpańskim dyskursie publicznym;
------------------	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne.

III. Bilateralne relacje między polską a krajem przyjmującym

Bilateralne relacje między krajem wysyłającym a przyjmującym są kolejnym czynnikiem mogącym kształtować sytuację organizacji imigranckich. Porównanie prowadzono w kilku wymiarach (Nowak, Nowosielski 2016: 57-48):

- Relacje polityczne między krajem wysyłającym a przyjmującym;
- Umowy między krajem wysyłającym a przyjmującym regulujące migrację oraz sytuację migrantów;
- Relacje społeczne między krajem wysyłającym a przyjmującym.

Analiza porównawcza wykazała, że wpływ tej grupy czynników na sytuację organizacji może być albo ograniczony albo „wyspowy” dotyczący jedynie wybranych krajów i wybranych obszarów.

Niezależnie od tego można wskazać na pewne regularności – powtarzające się w wielu z badanych wypadkach wzory:

• Czasowe polepszanie i pogarszanie się relacji

Opis stosunków politycznych między Polską a wybranymi krajami przyjmującymi pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż co do zasady relacje bilateralne są raczej poprawne, ewentualnie mają tendencję do czasowego polepszania się, lub pogarszania. Dotyczy to zarówno okresu przed 1989 r., jak i późniejszych lat. W czasach PRL polepszenie i pogorszenie stosunków zwykle związane było z okresami liberalizacji i utwardzania się kursu komunistycznej władzy. Po 1989 r. te okresy intensywniejszej i mniej intensywnej współpracy zwykle powiązane były z występowaniem różnego rodzaju kwestii zapalnych wynikających albo z kwestii polityki wewnętrznej Polski i krajów przyjmujących albo różnic w interesach dotyczących bądź to kwestii stricte bilateralnych bądź międzynarodowych (np. w ramach UE).

• Różna intensywność kontaktów bilateralnych

Dają się zaobserwować różnice w intensywności relacji między Polską a wybranymi do analizy krajami.

W niektórych wypadkach można mówić o relacjach intensywnych – częstych, regularnych kontaktach, rozbudowanej siatce wspólnych interesów. Szczególnym przykładem takiego państwa są Niemcy, od pewnego momentu można także mówić o intensywnych relacjach polsko-szwedzkich.

Częściej zdarzają się sytuacje, gdy relacje między Polską a wybranymi państwami są średnio intensywne. Przede wszystkim wynika to z faktu, iż Polska albo nie graniczy z tymi krajami, jedynie czasowo dostrzega się potencjał takiej współpracy, bądź też dostrzega się stosunkowo niewiele wspólnych interesów. Przykładami takich krajów mogą być Wielka Brytania czy Hiszpania, które czasowo albo postrzegały Polskę jako ważnego partnera, albo były postrzegane przez Polskę jako partner strategiczny. W innych wypadkach (np. Holandia, Francja) dostrzec można jedynie ograniczoną wolę i potencjał współpracy, co skutkuje średnią intensywnością bilateralnych relacji.

Daje się także wyodrębnić grupę krajów, które łączą z Polską relacje o niskim stopniu intensywności (np. Irlandia, Włochy). Wynika to przede wszystkim z odmiennego definiowania (zarówno przez Polskę, jak i te kraje) strategicznych obszarów zainteresowania.

- **Ograniczone znaczenie polskich zbiorowości i ich organizacji w relacjach bilateralnych**

Należy stwierdzić, że co do zasady rola polskich zbiorowości – ich sytuacji i praw w relacjach między poszczególnymi krajami a Polską jest raczej ograniczona. W najlepszym wypadku pojawia się jedynie okresowo. W większości wypadków polskie zbiorowości pozostają na marginesie relacji bilateralnych, nie są dostrzegane jako istotny aspekt dwustronnych stosunków (np. Hiszpania, Włochy, Irlandia, Norwegia, Szwecja). W przypadku niektórych państw kwestie Polaków mieszkających na ich terytorium czasowo stają się przedmiotem bardziej intensywnego zainteresowania – zazwyczaj ze względu na pojawiające się kontrowersje. Mogą one dotyczyć różnych kwestii – np. obaw przed zalewem polskich pracowników, jak to miało miejsce w przypadku Francji przed otwarciem francuskiego rynku pracy w 2008 r., próbami ograniczenia praw polskich migrantów, np. w dostępie do świadczeń społecznych w Wielkiej Brytanii, czy też doraźnego wykorzystywania Polaków jako przykładu „złego migranta” w Holandii czy też w Wielkiej Brytanii. Nawet w przypadku Niemiec, które mają najintensywniejsze relacje z Polską i w których to relacjach kwestia polskich migrantów pojawia się dość często można mówić o niskim priorytecie kwestii związanych z polską zbiorowością zamieszkującą w RFN.

- **Polityczne uwikłanie polskich zbiorowości**

W niektórych, choć rzadkich, sytuacjach można mówić o swoistym politycznym uwikłaniu sytuacji polskich zbiorowości w relacje bilateralne. Uwikłanie to może mieć trzy znaczenia.

Z jednej strony obserwuje się, iż polskie zbiorowości pojawiają się w dyskursie politycznym kraju przyjmującego, jako swego rodzaju straszak, przykład „złych migrantów”, bądź „niekontrolowanej migracji”. Są oni instrumentalnie wykorzystywani do osiągnięcia doraźnych celów politycznych, jak to miało miejsce np. w przypadku Holandii czy też Wielkiej Brytanii. Zazwyczaj powoduje to pewną reakcję strony polskiej,

która w ograniczonym stopniu stara się walczyć z takim przedstawianiem polskich migrantów i ich miejsca w kraju przyjmującym.

Z drugiej strony uwikłanie może oznaczać wykorzystywanie sytuacji Polaków w kraju przyjmującym do wewnętrznej gry politycznej w Polsce. Szczególnie obserwuje się to w przypadku Polaków w Niemczech, których status, finansowanie, czy kwestie takie jak nauczanie języka polskiego budzi kontrowersje polityczne.

Z trzeciej strony uwikłanie może oznaczać sytuację – również obserwowaną w przypadku Polaków w Niemczech – uzależnienia podejmowania, bądź nie podejmowania przez polską dyplomację kontrowersyjnych kwestii dotyczących polskich migrantów w RFN w zależności od bieżącego stanu relacji bilateralnych oraz bieżących interesów, które w ramach tych relacji są realizowane.

- **Brak umów bilateralnych regulujących sytuację polskich zbiorowości i ich organizacji**

Ze względu na fakt, że zarówno Polska, jak i większość badanych krajów są członkami Unii Europejskiej (Norwegia jest członkiem EOG) nie obowiązują żadne bilateralne umowy regulujące ruch migracyjny ani sytuację prawną polskich migrantów w tych krajach. Przed akcesją Polski do UE w niektórych przypadkach Polska podpisywała umowy regulujące migracje – szczególnie pracowniczą, lub sezonową. Rzadko jednak umowy te regulowały sytuację społeczną Polaków, nie miały też potencjalnego wpływu na funkcjonowanie organizacji. Obecnie status polskich obywateli i ich sytuację społeczną regulują przepisy unijne.

Szczególnym przypadkiem są Niemcy, gdzie – do pewnego stopnia – Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r. reguluje pewne kwestie dotyczące Polaków w Niemczech, szczególnie zaś niemieckich obywateli polskiego pochodzenia. Jak jednak wskazuje analiza skutków realizacji Traktatu jego realny wpływ na sytuację Polaków jest ograniczony.

- **Poprawność i niska intensywność relacji społecznych**

Relacje społeczne i wzajemny wizerunek Polski, Polaków i obywateli krajów przyjmujących w większości przypadków można określić jako poprawne i zwykle mało intensywne. Polska ze względu na swoją historię, szczególnie zaś położenie po przeciwnej stronie „żelaznej kurtyny” dla większości krajów Europy Zachodniej – także tych biorących udział w badaniu – była krajem nieznanym co pociągało za sobą zastępowanie wiedzy stereotypami. Obecnie obserwujemy coraz większą intensyfikację relacji społecznych – w dużej mierze związanych z samymi migracjami. Przekłada się to na poprawę wizerunku Polski i Polaków. Jednocześnie należy wspomnieć o tym, że część niekorzystnych stereotypów nadal pozostaje żywych, a w związku z pogarszającą się sytuacją Polski na arenie międzynarodowej mogą być przywoływane coraz częściej.

Stosunek Polaków do nacji z większości badanych krajów jest raczej pozytywny. Stosunkowo najgorszy wizerunek mają Niemcy.

Tabela 5. Wybrane relacji bilateralnych między Polską a badanymi krajami przyjmującymi jako czynnik kształtującego sytuację organizacji imigranckich w badanych krajach

Kraj	Relacje polityczne między Polską a krajem przyjmującym	Umowy między Polską a krajem przyjmującym regulujące migrację oraz sytuację migrantów	Relacje społeczne między Polską a krajem przyjmującym
Niemcy	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne intensywne, Niemcy są jednym z najważniejszych partnerów Polski; • Czasowe polepszenie i pogarszanie się relacji • Wybrane kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Niemczech i ich organizacji czasami są przedmiotem kontrowersji i rozmów; • Uwikłanie polskiej zbiorowości w politykę wewnętrzną Polski oraz relacje polsko-niemieckie; 	<ul style="list-style-type: none"> • Obowiązuje Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 r., który częściowo reguluje sytuację niemieckich obywateli polskiego pochodzenia i polskich migrantów, jednak stopień jego realizacji przez stronę niemiecką wzbudza kontrowersje; 	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne ze względu na sąsiedztwo i rozbudowaną współpracę są dość intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków; • Średni wizerunek Niemców w Polsce; • Ważna rola resentymentów i stereotypów w relacjach społecznych;
Francja	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne średnio intensywne; • Czasowe polepszenie i pogarszanie się relacji; • Wybrane kwestie dotyczące sytuacji Polaków we Francji i ich organizacji nie są ważnym elementem relacji; • Brak uwikłania polskiej zbiorowości w stosunki polityczne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Francją dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne średnio intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Dość dobry, choć pogarszający się wizerunek Francuzów w Polsce;
Wielka Brytania	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne średnio intensywne; • Czasowe polepszenie i pogarszanie się relacji; • Wybrane kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Wielkiej Brytanii ich organizacji czasami są przedmiotem kontrowersji i rozmów; • Czasowe uwikłanie polskiej zbiorowości w politykę wewnętrzną Wielkiej Brytanii; 	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Wielką Brytanią dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości; 	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne średnio intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Bardzo dobry wizerunek Anglików w Polsce;
Irlandia	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne mało intensywne; • Wybrane kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Irlandii ich organizacji czasami są przedmiotem rozmów; • Brak uwikłania polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Irlandią dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne średnio intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy;

	zbiorowości w stosunki polityczne;		• Wizerunek Irlandczyków w Polsce nie jest badany;
Norwegia	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne dość intensywne, Polska są jednym z najważniejszych partnerów Norwegii w Europie Środkowo-Wschodniej; • Kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Norwegii i ich organizacji nie są ważnym elementem relacji; • Brak uwikłania polskiej zbiorowości w stosunki polityczne;	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Norwegią dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości;	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne dość intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Wizerunek Norwegów w Polsce nie jest badany;
Szwecja	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne dość intensywne, Polska jest jednym z najważniejszych partnerów Szwecji w Europie Środkowo-Wschodniej; • Kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Szwecji i ich organizacji nie są ważnym elementem relacji; • Brak uwikłania polskiej zbiorowości w stosunki polityczne;	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Szwecją dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości.	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne dość intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Dość dobry wizerunek Szwedów w Polsce;
Holandia	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne średnio intensywne; • Czasowe polepszanie i pogarszanie się relacji; • Wybrane kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Wielkiej Brytanii i ich organizacji czasami są przedmiotem kontrowersji i rozmów; • Czasowe uwikłanie polskiej zbiorowości w politykę wewnętrzną Holandii;	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Holandią dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości.	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne średnio intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Dość dobry wizerunek Holendrów w Polsce;
Włochy	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne mało intensywne; • Czasowe polepszanie i pogarszanie się relacji; • Kwestie dotyczące sytuacji Polaków we Włoszech i ich organizacji nie są ważnym elementem relacji; • Brak uwikłania polskiej zbiorowości w stosunki polityczne;	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Włochami dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości.	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne mało intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Bardzo dobry wizerunek Włochów w Polsce;

Hiszpania	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunki polityczne mało intensywne; • Czasowe polepszenie i pogorszenie się relacji; • Kwestie dotyczące sytuacji Polaków w Hiszpanii i ich organizacji nie są ważnym elementem relacji; • Brak uwikłania polskiej zbiorowości w stosunki polityczne;	<ul style="list-style-type: none"> • Obecnie nie obowiązują żadne szczególne regulacje w ramach umów dwustronnych między Polską a Hiszpanią dotyczące migracji i sytuacji polskiej zbiorowości.	<ul style="list-style-type: none"> • Relacje społeczne mało intensywne; • W ostatnich latach obserwowano polepszający się wizerunek Polski i Polaków, nadal jednak występują stereotypy; • Bardzo dobry wizerunek Hiszpanów w Polsce;
------------------	--	--	--

Źródło: Opracowanie własne.

IV. Wnioski – możliwy wpływ wybranych czynników na sytuację polskich organizacji

IV.1. Charakterystyka procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej

Cechy procesu migracyjnego, szczególnie zaś jego przebieg i konsekwencje w postaci kompozycji społecznej zbiorowości emigranckich oraz tradycja samoorganizacji mogą wywierać istotny wpływ na sytuację polskich organizacji imigranckich:

- Heterogeniczność zbiorowości (po części wynikająca z falowości procesów migracyjnych) może mieć wpływ na heterogeniczność organizacji. Organizacje tworzone przez przedstawicieli różnych fal migracyjnych oraz imigrantów różniących się między sobą innymi cechami (np. przynależnością etniczną, klasową, poglądami politycznymi, etc.) mogą wykazywać znaczne różnice.
- Zróżnicowanie organizacji może z kolei powodować, iż dialog między nimi czy też potencjalna współpraca będą utrudnione, a w niektórych momentach wręcz niemożliwe. Konsekwencją takiego stanu rzeczy może być wewnętrzne fragmentaryzacja i skłócenie ruchu polskiego. Może także między organizacjami występować silna konkurencja o to, kto jest reprezentantem polskiej zbiorowości. Z pewnością może to powodować pogłębianie się problemów z konsolidacją.
- Falowość migracji i w konsekwencji falowość postawiania organizacji może mieć także negatywne konsekwencje z punktu widzenia trajektorii rozwoju organizacji. Zakładając, że wiele organizacji tworzonych jest przez i dla przedstawicieli określonych fal migracyjnych mogą się one stać projektami jednego pokolenia i są narażone na to, że trwać będą tylko tak długo, jak nie wyczerpią się siły i zapał ich twórców.
- Falowość migracji i falowość powstawania organizacji sprawia także, że zmieniać się może charakter organizacji. Starsze organizacje zainteresowane są przede wszystkim kwestiami związanymi z podtrzymywaniem tożsamości narodowej i kontaktem z kulturą i językiem polskim. Nowsze z kolei skoncentrowane są bardziej na kwestiach socjalnych, zapewnieniu lepszej interakcji ze społeczeństwem przyjmującym.
- Wpływ falowości może być dodatkowo wzmacniany zjawiskami globalizacji i łatwiejszym kontaktem z ojczyzną oraz jej kulturą, co sprawia, że w oczach nowszych fal funkcja podtrzymywania tożsamości narodowej, jeszcze do niedawna

realizowana przez organizacje, obecnie realizowana jest indywidualnie przez imigrantów za pośrednictwem mass mediów, Internetu czy częstszych wizyt w domu.

- Dość dobrze rozwinięta tradycja organizacyjna polskich zbiorowości sprawia z kolei, że doświadczenia wcześniejszych fal migracji mogą stanowić dla nowych migrantów zarówno wzorce, jak i antywzorce działalności organizacyjnej.
- Daje się zaobserwować relacja między wielkością zbiorowości polskiej a liczbą organizacji – tzn. im większa zbiorowość, tym większa liczba organizacji. Należy jednak podkreślić, że zależność ta nie ma charakteru liniowego. Jaskrawym przykładem są tu Niemcy, gdzie jedna z większych zbiorowości wytworzyła zaledwie 100 organizacji.

IV.2. Charakterystyka kraju przyjmującego

Sposób w jaki poszczególne społeczeństwa postrzegają polskie zbiorowości oraz to, jak Polacy są traktowani w politykach publicznych może mieć swoje konsekwencje dla sytuacji polskich organizacji imigranckich:

- Rosnący nacisk na działania podkreślające związki z krajem przyjmującym, a nie wysyłającym może utrudniać pozyskiwanie wsparcia przez organizacje polonijne często skupione na podtrzymywaniu polskiej tożsamości narodowej. Może to jednak stanowić szansę dla organizacji – zazwyczaj tych nowszych – które w swoich celach statutowych mają działania związane z lepszą integracją polskich migrantów ze społeczeństwami przyjmującymi (np. poprzez naukę języka).
- Przerzucenie ciężaru realizacji polityk integracyjnych na samorządy premiować może raczej nowe organizacje, bardziej „zanurzone w lokalności”. Jest to niekorzystne dla starszych organizacji, które zwykle postrzegały swoją rolę szerzej. Może mieć natomiast pozytywne konsekwencje dla organizacji skupiających nowsze fale Polaków, którzy dostrzegają szanse w angażowaniu się na rzecz społeczności lokalnej.
- Niejasny status polskich migrantów powoduje, że w niektórych krajach Polacy i ich organizacje nie są postrzegani jako przedmiot polityki integracyjnej lub też sami się tak nie postrzegają. W związku z tym nie mogą lub nie chcą korzystać ze środków alokowanych na te cele przez administrację krajów przyjmujących. Może to negatywnie wpływać na ich sytuację finansową.
- Systematyczne zmniejszanie środków finansowych, które ma miejsce w przypadku niektórych krajów (Wielka Brytania, Irlandia, Hiszpania), może utrudniać dostęp do środków finansowych nawet tym z polskich organizacji, których cele wpisują się w polityki integracyjne krajów przyjmujących. Ten fakt może być dodatkowo wzmocniany niskim priorytetem polskich zbiorowości w systemach polityk integracyjnych.
- Zmienność i reaktywność systemów polityki integracyjnej w dłuższej perspektywie, może albo utrudniać funkcjonowanie organizacji, albo powodować ich zwiększoną reaktywność i konieczność ciągłego dostosowywania oferty do zmieniających się warunków.

Nieobecność polskich organizacji imigranckich w dyskursie publicznym może utrudniać im komunikowanie się ze społeczeństwem przyjmującym.

IV.3. Bilateralne relacje między krajem wysyłającym a przyjmującym

Bilateralne relacje Polski z krajami przyjmującymi również mogą mieć pewne znaczenia dla sytuacji organizacji:

- Sytuacja, w której stosunki polityczne między Polską a krajem przyjmującym mogły mieć bezpośredni wpływ na sytuację polskich organizacji zdarzała się do tej pory niezwykle rzadko. W zasadzie można mówić o takich przypadkach jedynie podczas stanu wojennego, kiedy pewne polskie organizacje odwołujące się do tradycji Solidarności, bądź też deklarowały wsparcie dla niej otrzymywały wsparcie finansowe od rządu kraju przyjmującego.
- Można natomiast mówić o możliwym wpływie pośrednim – pozytywnym lub negatywnym. Szczególnie może on dotyczyć państw, z którymi Polska ma intensywne stosunki oraz organizacji, które deklarują realizację funkcji wspierających rozwój stosunków bilateralnych i mogą przez obie strony być interpretowane jako rodzaj pośrednika, ważnego elementu relacji społecznych. Wpływ pozytywny może pojawić się np. w sytuacji, gdy oba państwa dbają o rozwój dobrych lub nawet przyjaznych relacji. Wpływ negatywny może z kolei pojawić się w sytuacji, gdy relacje są napięte, szczególnie w sferze stosunków społecznych.
- Choć mogłoby się wydawać, iż niski priorytet polskich zbiorowości i ich organizacji, który jest obserwowany w przypadku wszystkich krajów przyjmujących może mieć potencjalnie negatywny wpływ na sytuację organizacji należy podkreślić, że przykład Niemiec, gdzie organizacje okresowo są przedmiotem stosunków polsko-niemieckich wskazuje, iż nie musi to mieć również pozytywnego wpływu na sytuację organizacji.
- Podobna sytuacja pojawia się w przypadku umów dwustronnych regulujących sytuację polskich zbiorowości i ich organizacji. Casus polsko-niemiecki pokazuje, że brak lub też istnienie takich umów nie musi mieć bezpośredniego pozytywnego wpływu na sytuację organizacji.
- Stosunkowo największy wpływ na sytuację organizacji może mieć ich uwikłanie w sferę polityki. W każdym z przypadków – uwikłania w politykę wewnętrzną kraju przyjmującego, politykę wewnętrzną Polski, jak i w relacje między oboma krajami może pojawić się wpływ negatywny lub pozytywny z zależności od tego, w jaki sposób postrzega się rolę organizacji. bądź też od tego, w jaki sposób same organizacje same się pozycjonują.
- Stosunkowo niewielki wydaje się potencjał wpływu relacji społecznych między Polską a społeczeństwami przyjmującymi. Być może daje się zaobserwować przenoszenie pewnych stereotypów, jakie warunkowałyby sposób w jaki przedstawiciele społeczeństwa przyjmujących postrzegają także zbiorowość imigrancką i jej organizacje. Z drugiej jednak strony należy podkreślić, że w wielu wypadkach to właśnie polskie zbiorowości imigranckie przekształcały sposób postrzegania Polski i Polaków, poprawiając ich wizerunek.

V. Literatura

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Raport o sytuacji Polonii i Polaków za granicą 2012, Warszawa 2013 <http://www.msz.gov.pl/resource/b8b3993a-2df7-408b-a4c4-20b7ef465d34:JCR>

Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Atlas polskiej obecności za granicą, Warszawa 2014, http://issuu.com/msz.gov.pl/docs/atlas_polskiej_obecnosci_za_granica/285?e=4228181/8188920.

Główny Urząd Statystyczny, Informacja o rozmiarach i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004 – 2016, Warszawa 2017, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html>

MIPEX, Key Findings, Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/key-findings> (dostęp: 23.01.2018).

MIPEX, Migrant Integration Policy Index 2015, <http://www.mipex.eu/germany> (dostęp: 23.01.2018).

Nowosielski, M., W. Nowak (2016), Zarys uwarunkowań funkcjonowania organizacji imigranckich – propozycja modelu wyjaśniającego, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” nr 3, s. 31-52

Rodriguez-Fraticelli, C., Sanabria, C., Tirado, A. (1991), *‘Puerto Rican non-profit organisations in New York City’*, w H.E. Gallegos, M. O’Neill (red), *Hispanics in the Non-Profit Sector*, New York: The Foundation Center.